

ISAAK BABEL ARMATA DE CAVALERIE POVESTIRI DIN ODESA

*Traducere din limba rusă și note
de Victor Kernbach*

Isaak Babel (Isaak Emmanuilovici Babel) s-a născut în anul 1894 la Odesa, ca fiu al unui negustor evreu. La 26 de ani, în 1920, după o tinerețe zbuciumată, devine ostaș al Armatei I de cavalerie, condusă de S.M. Budionii, și participă la lupta împotriva Poloniei. Urmând sfaturile lui Gorki, își începe cariera literară în 1923 (după un debut nesemnificativ în 1916). Culegerea sa de povestiri *Armata de cavalerie* – inspirată din viața cavaleriștilor roșii –, tradusă mai târziu în peste 20 de limbi, apare în volum în 1926, aducându-i autorului o binemeritată faimă mondială. În 1931, Babel publică volumul *Povestiri din Odesa*, iar peste cinci ani, o nouă culegere de povestiri. În urma unui denunț cum că l-ar fi denigrat pe Stalin, scriitorul este arestat, torturat și împușcat în anul 1941.

Și a doua zi m-am pomenit corespondent al unui ziar ce nu luase ființă, având o indemnizație de două sute de ruble în buzunar. Ziarul n-a apărut niciodată, dar indemnizația mi-a prins bine. Deplasarea mea de documentare a durat șapte ani și în acest răstimp am bătut multe drumuri și am fost martorul multor bătălii. Demobilizat după cei șapte ani, am făcut a doua încercare de a publica și el mi-a trimis un bilet în care-mi scria: „Poate că e timpul să începi...”

Și din nou încep să-mi dea ghes, pasionată și neobosită, mâna lui. Cerința aceasta de a spori neconținut și cu orice preț numărul lucrurilor necesare și sublime de pe pământ, el o impunea miilor de oameni descoperiți și crescuți de dânsul, iar prin ei și omenirii întregi. Era stăpânit de patima neslăbită o clipă, nemaivăzută și nețârmurită, pentru creația omenească. El suferea când un om în care-și pusese multe speranțe se arăta steril. Și își freca mâinile fericit, făcând cu ochiul lumii, cerului, pământului, când dintr-o scânteie izbucnea văpaia...

CUPRINS

ARMATA DE CAVALERIE	5
Trecerea râului Zbruci	7
O biserică în Novograd.....	10
Scrisoarea	14
Comandantul rezervei de cai	21
Domnul Apolek	25
Soarele Italiei.....	36
Ghidale	42
Întâia mea găscă	47
Rabbi	53
Drum spre Brodi	57
Lecție despre taceankă	60
Moartea lui Dolgușov	64
Comandantul Brigăzii 2	69
Sașka Hristos	72
Povestea vieții lui Pavlicenko Matvei Rodionici	79
Cimitirul din Kozin	87
Prișcepa	89
Istoria unui cal	91
Konkin	97
Beresteciko	102
Sarea	106
Seara	112
Afonka Bida	116

La Sfântul Valent	125
Comandantul de escadron Trunov	131
Ivanii	141
Urmare la istoria unui cal.....	151
Văduva.....	153
Zamostie.....	160
Trădarea.....	166
Cesniki.....	173
După luptă.....	178
Un cântec.....	183
Fiul rabinului	187
Argamak.....	191
POVESTIRI DIN ODESA.....	199
Regele.....	201
Cum se petreceau lucrurile la Odesa.....	210
Un tată	223
Liubka Cazacul	235
ALTE POVESTIRI.....	245
Păcatul lui Iisus	247
Prima dragoste.....	254
Ai căscat gura, căpitane!.....	264
Sfârșitul azilului (Din povestirile odesite).....	267
Drumul	279
La subsol.....	289
Deșteptarea.....	302
Guy de Maupassant.....	312
Țițeiul.....	323
Di Grasso.....	331
O sărutare.....	337
Debutul.....	345

TRECEREA RÂULUI ZBRUCI

Comandantul Diviziei 6 raportă că Novograd Volînskul a fost ocupat azi în zori. Statul-major părăsi Krapivno și coloana noastră de transport se întinse într-o ariergardă plină de larmă, în lungul șoselei dintre Brest și Varșovia, construită de Nicolae I pe temelia osemintelor țărănești.

În jurul nostru dau în floare câmpuri de maci purpurii, vântul de amiază se joacă în secara pârghuită, iar hrișca virginală se ridică la orizont aidoma zidului unei mănăstiri îndepărtate. Liniștitul râu Volîn șerpuieste, Volînul se duce de lângă noi să se afunde în ceața de mărgăritar a crângurilor de mesteceni, se strecoară printre măguri înflorite și își încurcă brațele părăsite de puteri în tufele de hamei. Soarele portocaliu se rostogolește pe cer ca o căpățână retezată, o lumină dulce se aprinde în strâmtorile dintre nori, iar stindardele asfințitului fâlfâie deasupra capetelor noastre. Mirosul sângelei de ieri și al cailor ucși picură în răcoarea serii. Înnegritul Zbruci lărmuiește și-și încovoiaie buclele înspumate ale pragurilor. Podurile sunt dărâmate și trecem râul prin vad. Luna

zace măreată pe valuri. Spinările cailor intră în apă de tot și torente sonore mustesc printre sutele de picioare de cai. Cineva se înecă, blestemând de Maica Precista cu glas răsunător. Râul e presărat cu pătratele negre ale căruțelor, e plin de vuiet, de șuier și cântece, care zguduie văzduhul pe deasupra șerpilor selenari și a gropilor sclipitoare.

Noaptea târziu ajungem la Novograd. În locuința care mi se repartizează, găsesc o femeie gravidă și doi evrei roșcovani cu gâturi subțirele; al treilea doarme cu pătura trasă peste cap, lipit de perete: în camera unde sunt cazat găsesc dulapurile răvășite, pe dușumea zac zdrențe de blănuri femeiești, fecale de om și cioburi de veselă rituală pe care evreii o folosesc o dată pe an, la Paști.

- Strânge toate astea! îi spun eu femeii. Murdar mai trăiți, oameni buni...

Cei doi evrei se ridică de pe locurile lor. Saltă pe tălpile lor de pâslă și adună cioburile de jos. Saltă în tăcere, ca maimuțele, sau ca japonezii la circ, și găturile lor se umflă și se răsucesc. Întind pe jos o saltea de puf spintecată și mă culc la perete, alături de cel de-al treilea evreu, cel care doarme. Deasupra culcușului meu se ghemuiește sărăcia sperioasă a casei.

Totul zace ucis de tăcere și numai luna, apucându-se cu mâinile vinete de capul rotund, lucios și nepăsător, vagabondează în dreptul ferestrei.

Îmi întind picioarele amorțite și, culcat pe saltea spintecată, adorm. Îl visez pe comandantul Diviziei 6. Îl văd alergând călare pe un armăsar voinic după un comandant de brigadă, căruia îi trage două gloanțe

în ochi. Gloanțele străpung capul comandantului brigăzii și ochii lui cad amândoi pe pământ. „De ce ai întors brigada înapoi?“, îi strigă Savițki, comandantul Diviziei 6, celui rănit, și în aceeași clipă mă deștept din somn fiindcă femeia gravidă umblă cu mâinile pe fața mea.

- Domnule, zice ea, dumneavoastră țipați în somn și vă zbateți. Am să vă mut așternutul în alt colț, ca să nu-l mai loviți pe tata...

Femeia își ridică de pe dușumea picioarele slabe și burta rotundă, și trage pătura de pe omul adormit. Bătrânul zace acolo mort, întins pe spate. Beregata îi e sfâșiată, fața despătată în două, și-i atârnă în barbă un cheag de sânge vânat, ca o bucată de plumb.

- Domnule, îmi spune evreica scuturând saltea, l-au tăiat polonezii. Și el se tot ruga de dâșii și le spunea: „Omorâți-mă în curtea din dos, să nu mă vadă fiică-mea cum mor“. Dar ei au făcut ce-au avut nevoie să facă... și el a murit în odaia asta și s-a gândit la mine... Și aș vrea să pot ști, spuse femeia deodată cu o putere cumplită în glas, aș vrea să pot ști unde mai găsiți pe tot pământul un tată ca al meu...

O BISERICĂ ÎN NOVOGRAD

M-am dus ieri cu un raport la comisarul militar, cantonat în casa unui popă catolic fugar. La bucătărie m-a întâmpinat madam Eliza, menajera iezuitului. Mi-a dat un ceai ca de chihlimbar, cu biscuiți. Biscuiții miroseau a crucifix. Zăceau în ei sucul viclean și mâna parfumată a Vaticanului.

În biserica de lângă casă mugeau clopotele trase de un paracliser scos din minți. Era o seară plină de stele de iulie. Scuturându-și firele cărunte, madam Eliza mă tot îmbia amabilă cu biscuiți, și m-am desfătat din plin cu hrana iezuiților.

Bătrâna poloneză îmi spunea „domnule“, în prag stăteau în poziție de drepti niște bătrâni cărunți, cu urechile osificate, și undeva, în amurgul șerpesc, se încolăcea o sutană de călugăr. Abatele fugise, dar își lăsase ajutorul: pe domnul Romuald.

Eunuc fonf cu trup de uriaș, Romuald ne numea „tovarăși“, își purta pe hartă degetul galben, arătându-ne cercurile înfrângerii poloneze. Apucat de un extaz răgușit, număra rănile patriei sale. Fie ca blânda uitare să înghită amintirea lui Romuald, cel care ne-a trădat fără regret și a fost împușcat în treacăt. În

seara aceea însă, sutana lui strămtă fluturase lângă toate portierele, măturase cu furie toate drumurile și le zâmbise malițios tuturor amatorilor de rachiu. În seara aceea, umbra călugărului se furișase întruna pe urmele mele. Acest pan Romuald ar fi ajuns fără îndoială episcop, de n-ar fi fost spion.

Am băut cu el rom; răsuflarea unei rânduiei nevăzute tresălta sub dărâmturile casei abatelui și ispitele lui, furișate hoțeste, m-au lăsat fără puteri. O, crucifixuri mărunte ca talismanele de curtezană, ca pergamentul bulelor papale, ca atlasul scrisorilor unei femei, care au mucezit în mătasea albastră a vestei!...

Te zăresc de aici, monah sperjur în sutană liliachie, îți văd mâinile grăsulii, îți văd sufletul, gingaș și neîndurător ca un suflet de pisică, văd rănile Dumnezeului tău, mustind de sămânță, de mireasma veninului care îmbată fecioarele.

Am băut rom amândoi, așteptându-l pe comisarul militar care parcă nu mai avea de gând să se întoarcă de la statul-major. Romuald s-a prăbușit într-un colț, adormind. Iată-l, doarme și tresare, iar dincolo de geam, în parc, se revarsă o alee sub patima neagră a cerului. Trandafiri însetați se leagănă în beznă. În bolți ard fulgere verzi. Sub un mal râpos zace un cadavru despuiat. Și luciul lunii curge ca un șipot peste picioarele moarte, desfăcute în lături.

Iată Polonia, iată durerea trufașă a Rzeczpospolitei!¹ Și eu, veneticul sosit prin forță, desfac salteaua păduchioasă pe lespezile bisericii părăsite de slujitorul ei

¹ *Rzeczpospolita* – „Republica“, numele tradițional al statului (în limba poloneză în original)

și-mi pun drept căpătâi niște infolii în care se află tipărite osanale pentru nobilul și prealuminatul șef al tuturor panilor, Jozef Pilsudski¹.

Hoarde sărmame împânzesc străvechile tale orașe, o, Polonie, deasupra lor tună cântecul unirii tuturor robilor, și vai de tine, Rzeczpospolita, vai ție, conte Radziwill, și ție, conte Sapieha², voi, care v-ați ridicat pentru răstimpul unui ceas!...

Comisarul meu tot n-a venit. Îl caut la statul-major, în parc, în biserică. Ușile bisericii sunt date de perete. Când intru, două cranii de argint se aprind într-un întâmpinarea mea pe capacul unui sicriu sfărâmat. Înspăimântat, mă reped jos, în subsol. De acolo, o scară de stejar duce înăuntrul altarului. Și zăresc mulțime de flăcări alergând în înălțimi, pe tâmpla bolții. Îl văd pe comisar, pe șeful secției speciale, și văd cazaci cu lumânări în mâini. Ei toți răspund slabului meu strigăt și mă scot afară din subsol.

Țestele acelea, care nu erau decât sculpturi de catafalc bisericesc, nu mă mai înspăimântă, și acum, toți laolaltă, continuăm percheziția, fiindcă era vorba de o percheziție, începută după ce în locuința abatelui s-au găsit mormane de echipament militar.

Risipind sclipiri din capetele de cai brodate pe mânecile vestoanelor noastre, schimbând șoapte și zângănindu-ne pintenii, ne învărtim prin clădirea sonoră, cu ceara care ni se topește în mâini. Precistele

împodobite cu pietre prețioase ne ațin calea cu irișii lor trandafirii, ca de șoareci, văpaia se zbate între degetele noastre și umbre pătrate se chircesc pe statuile Sfântului Petru, Sfântului Francisc, Sfântului Vincențiu, pe obrăjorii lor rumeni și pe bărbile crețe, vopsite în carmin.

Dam târcoale și căutăm. Sub degetele noastre sar bumbi de os și se desfac icoane tăiate în două, deschizându-ne drum spre subsoluri și peșteri căptușite cu mucegai. Biserica aceasta e străveche și plină de taine. Ascunde în zidurile ei lustruite uși secrete, firide și canaturi care se deschid larg, fără zgomot.

O, abate nerod, care ai agățat de cuiele Mântuitorului sutienele enoriașelor tale! Dincolo de ușile împărătești, am găsit o valiză cu monede de aur, un sac de catifea cu bilete de bancă și cutii ale giuvaiergiilor parizieni cu inele de smarald.

După aceea am numărat banii în odaia comisarului militar. Stâlpi de monede de aur, covoare de bancnote, vântul suflând în rafale asupra văpăii lumânărilor, demența din ochii de cioară ai doamnei Eliza, râsul tunător al lui Romuald și urletul nesfârșit al clopotelor trase de pan Robacki, paracliserul scos din minți.

În lături, mi-am zis mie însumi, în lături din fața acestor madone care fac cu ochiul, amăgite de soldați...

¹ Om politic (1867–1935), șeful statului polonez (1918–1922), apoi dictator fascist al Poloniei (1926–1935)

² Radziwill și Sapieha, familii aristocratice cu înalte funcții în statul feudal polono-lituanian

SCRISOAREA

Îată scrisoarea trimisă acasă, pe care mi-a dictat-o Kurdiukov, un băiat de la serviciul nostru de expediție. Scrisoarea nu merită uitare. Am copiat-o fără să înfloresc nimic și o reproduc textual, fără nici o schimbare.

Dragă mamă Evdokia Feodorovna,

În primele rânduri ale acestei scrisori mă grăbesc să te înștiințez că, mulțumesc lui Dumnezeu, mă aflu sănătos-voinic, ceea ce doresc să aud același lucru și de la dumneata. Și tot așa mă închin dumitale adânc cu fața până-n pământ...

(Urmează enumerarea rudelor, nașilor, cumeților. Să lăsăm asta la o parte. Să trecem la alineatul al doilea.)

Scumpă mamă Evdokia Feodorovna Kurdiukova, mă grăbesc să-ți scriu că mă aflu în Armata Roșie de cavalerie a tovarășului Budionnii și tot aici este și cumătrul dumitale, Nikon Vasilici, care este în momentul de față erou roșu. Dumnealui m-a luat la serviciul

de expediție al Secției politice, unde ducem pe poziții broșuri și ziare – Izvestia Comitetului Executiv Central din Moscova, Pravda din Moscova și scumpa noastră gazetă necruțătoare Cavaleristul roșu, pe care fiecare ostaș din linia întâi dorește a o citi, după aceea tăind cu suflet eroic ticăloasa șleahță, și o duc și eu foarte excelent pe lângă Nikon Vasilici.

Scumpă mamă Evdokia Feodorovna, trimit-mi ce poți după puterile și posibilitățile dumitale. Te rog să tai porcul cel târcat și să-mi trimiți un pachet la Secția politică a tovarășului Budionnii, ca să-l primesc eu, Vasili Kurdiukov. În fiecare noapte mă culc să mă odihnesc pe nemâncate și fără nici un fel de haine, astfel că mi-e tare frig. Scrie-mi o scrisoare despre Stiopa al meu, dacă-i viu ori ba, te rog să ai grijă de el și scrie-mi despre el dacă se mai împiedică ori i-a trecut, și tot astfel cu privire la mâncărimea de la picioarele dinainte, și dacă l-ai potcovit sau nu. Te rog, dragă mamă Evdokia Feodorovna, spală-i neapărat picioarele dinainte cu săpunul pe care l-am lăsat după icoană, iar dacă tata a distrus săpunul, cumpără de la Krasnodar, și Dumnezeu n-are să te lase. Pot să vă mai descriu de asemenea că acilea țara este foarte săracă, țaranii se pitesc cu caii lor în păduri fugind de vulturii noștri roșii, grâul se vede că e puțin și este tare mărunt, noi râdem de el. Gospodarii seamănă secară și tot astfel, ovăz. Aci crește pe araci hameiul, așa că vine la fix; din hamei se face rachiu.

În rândurile de-al doilea din această scrisoare mă grăbesc să-ți scriu de tata, anume că dumnealui l-a căsăpît pe frate-meu Feodor Timofeici Kurdiukov, să tot